

25.5.2021

Tilastokeskuksen lausunto Valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025. Selonteko on erittäin kattava ja mittarit muodostavat relevantin kokonaisuuden. Mittareissa on käytetty laajasti Tilastokeskuksen tuottamia tilastoja, mutta selonteossa olisi mahdollista käyttää vielä laajemmin eri viranomaisten sekä kansainvälisten organisaatioiden koostamia tietoja. Olemme keskittyneet lausunnossamme erityisesti pyydettyyn aiheeseen eli minkälaisia hyvinvointitalouden mittareita sekä kestävyysmurroksen etenemisen ja seurannan mittareita JTS-selonteossa on käytetty/voisi käyttää.

Hyvinvointia mitataan jo useilla kansainvälisillä mittareilla. YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmassa on määritelty 17 globaalia tavoitetta, jotka ohjaavat kestävän kehityksen edistämistä. Näitä tavoitteita mitataan indikaattoreiden joukolla. Kukin maa on sitoutunut tuottamaan maansa tiedot näistä globaaleista indikaattoreista. Suomessa tästä työstä vastaa Tilastokeskus. YK:n Sustainable Development Goals (SDG)-indikaattorit antavat tietoa hyvinvoinnista eri näkökulmista ja mahdollistavat kansainvälisen vertailun. Myös OECD:n Better Life Index mittaa hyvinvointia 11 eri mittarilla.

Ehdotuksia mittareiden laajentamiseen

Julkisen talouden kokonaisuutta käsitellään selonteossa monipuolisesti hyödyntäen vakiintunutta tilastotuotantoa. Kestävyysmurroksen seurannassa tulisi vahvistaa hyvinvoinnin ja sen rakenteellisten erojen seurantaa.

Hyvinvointialueiden perustaminen haastaa tilastoinnin, kun erityisesti tehtävien siirtymävaiheessa halutaan relevanttia tietoa uusista kokonaisuuksista ja SOTE-uudistuksessa tehtäviä siirtyä laajassa mittakaavassa toimijalta toiselle. Tilastokeskuksen tuottamat alueita koskevat tiedot olisivat hyvä lisä tämän kokonaisuuden analysointiin, kun halutaan arvioida hallinnollisen muutoksen vaikutuksia Suomen eri alueille.

Selonteko voisi sisältää enemmän kotitalouksiin liittyviä mittareita kuvaamaan kestävyysmurroksen vaikutuksia kotitalouksiin. Kansantalouden tilinpidosta saa monia kotitalouksiin liittyviä tunnuslukuja, mutta näitä talouteen liittyviä mittareita voisi täydentää myös kotitalouksien muihin hyvinvointiin liittyvillä tiedoilla, kuten terveyteen, koulutukseen, asumiseen jne. Olisi hyvä huomioida myös digitalisaation vaikutukset kotitalouksiin ja sen eri ryhmiin.

Työperäisen maahanmuuton lisääntyessä korostuu tarve kehittää yhteiskunnan tietopohjan kattavuutta ja viranomaisten välistä yhteistyötä, jotta maahanmuuttajaväestön hyvinvoinnista ja kotouttamisen vaikuttavuudesta saadaan luotettavammin tietoa. Tilastoilla on olennainen merkitys työperäisen väestön vaikuttavuuden arvioinnissa, sekä kaikkien maahanmuuttajien kotoutumisen suunnittelussa ja seurannassa. Maahanmuuttotilastoinnin kehittämisen lisäksi tulee pitää huolta, että yhteiskunnan kaikki rekisterit ja tietovarannot kattavat riittävän edustavasti maassa asuvan väestön ja pystyvät täten kuvaamaan yhteiskunnan kestävyiden tilaa luotettavasti.

Tilastokeskus ehdottaa arvioitavaksi maahanmuuttajien kotoutumista kuvaavan tiedon hyödyntämistä ja kehittämistä. Kotoutumisen seurannassa olennainen, mutta toistaiseksi puutteellisesti rekisteröity tieto on maahanmuuttajataustaisten koulutus. Tilastokeskus ylläpitää tutkintorekisteriä, joka on kattava Suomessa suoritettujen tutkintojen osalta mutta alipeittävä ulkomailla suoritettujen

25.5.2021

tutkintojen osalta. Tutkintorekisterin kattavuutta on saatu parannettua vuonna 2019 ulkomaalaistaustaiselle väestölle todennetun täydennyskeruun sekä Pohjoismaisen tietojenvaihdon avulla. Koulutustiedon hyödyntäminen sekä työelämään sijoittuminen voisi tuoda laajempaa tietopohjaa työperäisen maahanmuuton tavoiteltujen vaikutusten seurantaan.

Hyvinvointi, kestävä kehitys, kestävyysmurros ja tilastoinnin näkymät

Tilastokeskus on myös aiemmin esittänyt tulevaisuusvaliokunnalle näkökulmia hyvinvoinnin mittaamiseen. Tilastokeskus on näissä aiemmin tuonut esiin talouden toiminnan mittarina toimivaan bruttokansantuotteeseen yhdistettävät ja mittaria täydentävät hyvinvoinnin kuvaajat sekä laajan tilastokokonaisuuden, joilla hyvinvointia voidaan kuvata eri suunnista. Bruttokansantuotteen antamaa kuvaa hyvinvoinnista voidaan täydentää kansantalouden tilinpidosta saatavien muiden tietojen avulla; näitä ovat esimerkiksi tiedot kotitalouksien kulutuksesta, oikaistuista käytettävissä olevista tuloista tai velkaantumisasteesta.

Bruttokansantuotteen antamaa kuvaa voidaan myös laajentaa eri tarpeisiin tehdyillä satelliittitilinpidoilla. Tilastokeskus on aloittanut kotitaloustuotannon satelliittitilinpidojen tuotannon. Tilasto kuvaa BKT:n tuotantorajan ulkopuolelle jäävän kotitaloustuotannon arvoa. Tilastokeskus on alkanut myös kehittämään digitalisaatiota kuvaavaa satelliittitilinpitoa.

Hyvinvointinäkökulman vahvistamiseksi monet kansainväliset organisaatiot ovat kehittäneet BKT:n rinnalle tai vaihtoehdoksi erilaisia yhdistelmäindikaattoreita. Yhdistelmäindikaattoreiden haasteena on niiden koostamisessa käytettävien eri näkökulmien arvottaminen: millaisen painon mikin tekijä indikaattorissa saa, millainen on kunkin hyvinvointitekijän suhteellinen vaikutus indikaattorin arvoon tai muutokseen. Lisäksi haasteeksi nousee usein eri näkökulmien yhteismitallistaminen, mikäli niitä mitataan eri asteikoilla ja mittayksiköillä. Tilastokeskus pyrkii lisäämään tietojen analysoinnissa ilmiöpohjaista viestintää sekä uudistamaan verkkopalveluitaan. Muutokset voivat avata uusia tapoja myös hyvinvointitalouden seuraamiseen ja laajemminkin ilmiöpohjaisen tarkasteluun.

Tilastokeskuksen tiedontuotanto kehittyy ja pyrkii palvelemaan paremmin Suomen kestävä kasvun ohjelman tarpeita. Osa tietovaatimuksista tulee EU-lainsäädännöstä, mm. elpymis- ja palautumisvälineeseen liittyvä raportointi EU:lle. Tuotamme tietoa energia- ja ilmastostrategian valmisteluun ja seurantaan, sekä huoltovarmuuden ja kiertotalouden arvioimiseen.

Monet uudet mittarit vaativat Tilastokeskukselta merkittävää panostusta sekä sisällölliseen että tietojärjestelmien kehittämiseen. Uudenlaiset tiedot tulee pystyä tuottamaan yhdenmukaisissa tietovarannoissa, jotta niitä pystytään yhdistelemään.

Tilastokeskuksen näkemyksen mukaan yhteiskunnan tietovarantojen kattavuutta ja yhteentoimivuutta olisi hyödyllistä tarkastella laajemmin erikseen kestävä kehityksen ja murroksen seurannan näkökulmasta. Tilastotoimi pyrkii vastaamaan tulevaisuuden tietotarpeisiin ja tuottamaan relevanttia tietoa päätöksentekoa varten vastaten sekä EU:n että kansallisiin tarpeisiin.

Johanna Laiho-Kauranne

Ylijohtaja, Tieto- ja tilastopalvelut

Katri Kaaja

Osastopäällikkö, Taloustilastot